

NÂNG CAO GIÁ TRỊ CÂY MÈ BÌNH THUẬN BẰNG GIỐNG BẢN ĐỊA: GIỐNG MÈ ĐEN 2 VỎ BÌNH THUẬN

Võ Văn Quang, Nguyễn Văn Chương
Trung tâm Nghiên cứu Thực nghiệm Nông nghiệp Hưng Lộc

1. Giới thiệu

Bình Thuận là một tỉnh cực nam vùng Duyên Hải Nam Trung Bộ và tiếp giáp vùng Đông Nam Bộ, có diện tích tự nhiên là 781.282 ha, dân số 1.180 ngàn người. Diện tích đất sản xuất nông nghiệp là 314.525 ha, với diện tích đất trồng cây hàng năm là 164.089 ha. Trong đó, diện tích mè ở Bình Thuận là 6.399 ha, tập trung chủ yếu ở các huyện phía bắc như huyện Hàm Thuận Bắc có diện tích 755 ha, huyện Bắc Bình có diện tích 2.562 ha, huyện Hàm Thuận Nam có diện tích 1.786 ha (Niên giám thống kê Bình Thuận, 2012).

Tại Bình Thuận, cây mè là cây trồng truyền thống, đã từng ứng dụng giống mè trắng V6 và mè đen V36 từ những năm 2000, và cũng đã từng nghiên cứu thu hoạch mè bằng cơ giới hóa (phối hợp với Viện Công nghệ sau thu hoạch) tuy nhiên khả năng ứng dụng vẫn còn hạn chế, không liên tục. Trong sản xuất, vẫn ưa chuộng giống mè đen 2 vỏ của địa phương do có đặc tính chống chịu tốt, hàm lượng dầu cao, thường được dùng làm nguyên liệu phối trộn để chế biến các sản phẩm trung gian khác như: bánh tráng, kẹo mè, dầu mè ... giống thích nghi với điều kiện khí hậu của địa phương, có khả năng chịu hạn khá, do đó giá bán thường cao hơn các giống mè khác (thường cao hơn giống mè vàng từ 2000 – 3000 đ/kg, tháng 06/2014 giá 45.000 đ/kg) và dễ tiêu thụ trên thị trường.

2. Những tồn tại và hướng khắc phục trong sản xuất mè tại Bình Thuận

Cây mè là cây trồng truyền thống của tỉnh Bình Thuận. Do chưa được quan tâm đúng mức nên năng suất mè toàn tỉnh còn thấp. **Các vấn đề tồn tại cần khắc phục:**

- Đất trồng mè: chủ yếu được trồng trên đất cát khô hạn và đất xám bạc màu.
- Giống mè: sử dụng giống mè đen địa phương, nguồn giống do người nông dân tự lưu giữ. Do đó, nguồn giống đã bị lẫn tạp và thoái hóa.
- Mô hình và phương thức canh tác: hầu hết các nông hộ trồng mè 1 vụ/ năm và 100% nguồn nước tưới phụ thuộc vào nước trời, thời vụ gieo trồng mè tùy thuộc vào những năm mưa sớm hay muộn. Tuy nhiên người dân thường bắt đầu xuống giống từ cuối tháng 4 đầu tháng 5 và thu hoạch vào cuối tháng 7 và đầu tháng 8. Cây mè ít được chăm sóc, ít bón phân, ít quan tâm đến dịch bệnh, cỏ dại.
- Người nông dân cho rằng: cây mè là cây dễ tính, nên cứ sạ ra ruộng rồi để đó đi làm việc khác, không quan tâm đến việc làm cỏ hay bón phân. Do đó, năng suất mè thấp (2 -5 tạ/ha). Mặc dù vậy, bà con nông dân bắt buộc phải trồng cây mè vì không có loại cây trồng nào thay thế được.

Hướng khắc phục:

- Giống: Sử dụng nguồn giống địa phương đã được phục tráng.

- Canh tác mè theo quy trình kỹ thuật canh tác phù hợp; quan tâm đến việc cải tạo đất, sử dụng phân bón, quản lý tốt cỏ dại, dịch bệnh. Chủ động được nguồn nước tưới, giảm lệ thuộc vào nguồn nước trời.

- Bình Thuận có diện tích lúa là 11.330 ha; tuy nhiên năng suất lúa còn thấp: đạt trung bình 54,1 tạ/ha (Niên giám thống kê Bình Thuận, 2012). Với giá lúa thấp như hiện nay thì lợi nhuận cây lúa mang lại cho người nông dân thấp. Lượng mưa ở Bình Thuận phân bố không đều qua các tháng, tập trung chủ yếu từ tháng 5 đến tháng 10, các tháng còn lại lượng mưa thấp không thích hợp để sản xuất lúa, có thể tiến hành chuyển đổi cơ cấu cây trồng trên đất lúa 3 vụ ở Bình Thuận thành 2 lúa – 1 mè, hoặc 1 lúa – 2 mè.

3. Giống mè đen 2 vỏ Bình Thuận

Năm 2009, sự phối hợp giữa Sở Khoa Học & Công Nghệ Bình Thuận và Trung Tâm Nghiên Cứu Thực Nghiệm Nông Nghiệp Hưng Lộc thực hiện đề tài “Nghiên cứu phục tráng và phát triển giống mè địa phương tỉnh

Bình Thuận”. Kết quả đã phục tráng được giống mè đen 2 vỏ Bình Thuận, là giống bản địa có năng suất cao. Giống mè đen 2 vỏ Bình Thuận có thời gian sinh trưởng: 75 – 81 ngày, hàm lượng dầu 47,5%, giống chống chịu tốt với bệnh Héo tươi (*Fusarium oxysporium F seami*), Đốm lá (*Pseudomonas seami*), năng suất 7 - 10 tạ/ha; trong điều kiện thâm canh năng suất đạt 14 tạ/ha (Nguyễn Văn Chương, 2013).

Mô hình canh tác điển hình: ông Nguyễn Trung Nhân (Lương Sơn, Bắc Bình, Bình Thuận) trồng giống mè đen 2 vỏ Bình Thuận đã được phục tráng theo quy trình kỹ thuật đã cho năng suất từ 1 – 1,4 tấn/ha (cao hơn ruộng nông dân địa phương từ 300 – 700 kg/ha), lợi nhuận đạt từ 14 – 17 triệu đồng/ha (cao hơn ruộng nông dân địa phương từ 10 – 11 triệu đồng/ha).

4. Giải pháp kiến nghị

Để nâng cao giá trị cây mè Bình Thuận bằng chính giống bản địa “giống mè đen 2 vỏ Bình Thuận” đòi hỏi:

- Phải có định hướng xem cây mè là một trong những cây trồng đặc trưng và lợi thế của tỉnh.
- Phải xây dựng hệ thống cung ứng giống mè đảm bảo tiêu chuẩn, chất lượng.
- Đẩy mạnh công tác khuyến nông, khuyến cáo người dân cần quan tâm đầu tư chăm sóc cây mè tốt hơn, thực hiện theo quy trình kỹ thuật canh tác.
- Công ty thu mua, chế biến cần có chính sách hỗ trợ nông dân, giá thu mua ổn định, đem lại lợi nhuận cho nông dân để đảm bảo nguồn nguyên liệu chế biến.
- Nên xem xét đưa cây mè vào trong chuyển đổi cơ cấu cây trồng trên đất lúa kém hiệu quả.